

Приморске новине

ИЗЛАЗИ МЈЕСЕЧНО

ГОДИНА XX

БРОЈ 383

27. ЈУЛ 1991.

ЦИЈЕНА 10 ДИНАРА

ЈУЛСКИ ТУРИСТИЧКИ БАРОМЕТАР

(НЕ)ОЧЕКИВАНА ГУЖВА

Будванска ривијера – тако кажу – је овог јула најпосјећеније место не само на нашем дијелу Јадрана, него и у цијелој земљи. Хотели у Будви, Бечићима, Светом Стефану и Милочеру, Петровицу, не само да су испуњени до посљедњег места, него има и „вишка“ гостију, па су домаћини приморани да их шаљу у сусједне, мање посјећене општине. Дупке су пуна и радничка одмаралишта, добро су попуњени и аутокампови, као и собе у домаћој радиности, у којима је све теже наћи слободан кревет.

● Када је изгледало да од сезоне неће бити готово ништа, стигао је ЊЕГОВО ВЕЛИЧАНСТВО ДОМАЋИ ГОСТ. Наши годишњеодморци су попунили прво хотеле у којима су прошле и ранијих сезона у ово вријеме одмарали страни туристи, потом кампове и приватне куће. Стигли су углавном с подручја Србије и њима су задовољни и хотелијери и приватници.

● Пошто су због познатих и добро описаних разлога изостали странци, наши тури-

стички радници су се – забринули. И учинили оно што им је јединно преостало – потражили домаће „замјене“. Обарањем цијена, попустима, омогућавањем плаћања „на рате“ и другим мјерама, анимирали су домаће туристе. У толикој мјери да су и сами били изненађени. Јер средином јула је права ријека туриста кренула ка „ривијери бисерних плажа“.

● У том послу овдашњи туристички посленици су начинили и по коју грешку, због којих им се ових дана итекако приговара. Продавали су хотелске капаците на више „пијаци“, па се догодило да хотели и туристичка насеља буду пребукирани, да у њих не могу наћи смјештај они који су редовно и легално уплатили боравак од неколико дана. Стигли су неки други прије њих и пошто су вјероватно платили у кешу, добили су предност. Због тога је било свађа, препирки, замјерки... А да је било мало више такта и стрпљења, до тога не би долазило.

● Најезду која је била (не)очекивана, укупно гледајући нисмо спремно дочекали. Овога љета су нас изненадили и моторизовани туристи – више је аутомобила него иједне године до сада – па је

настало саобраћајни кркљанац који ће трајати до краја сезоне. Немамо довољно паркинга, иако се годинама на разним скуповима прича да их треба градити.

● Непријављених је гостију такође много, што се понавља из године у годину. Прича се о пооштреној контроли и мјерама за елиминисање те појаве, али засад без резултата.

● Засад су на висини задатка комуналци, што се не би

могло рећи, рецимо, за трговце. Подесили су, истинा радно вријеме госту и сезони, или су продавнице слабо снабдјевене.

● Примједби и то не мало има на рад поште. Везу из Будве с унутрашњошћу је заиста тешко добити, па понекад треба и цијело прије подне изгубити да би се обавио разговор са својима. А и када се успостави веза више је „музике“ у слушалицама него јасних ријечи.

● Сезона увек тече, гости и даље више долазе него што одлазе, па је и ентузијазам домаћина порастао. А пошто је тек половина главне туристичке сезоне извјесно је да има временма да се неке грешке исправе. Али за то је потребно радити током сва ддвадесет и четири часа. А рок за почетак многих активности је: ОДМАХ.

С.Г.

И у овом броју специјални додатак „Приморских новина“

Све о фестивалу „Град-театар '91.“

страница 5 - 8

СЦЕНА ИЗ ПРЕДСТАВЕ „ЧЕКАЈУЋИ ГОДОА“

13. ЈУЛ 1941 - 1991

ЈУБИЛЕЈ СКРОМНО ОБИЉЕЖЕН

ВЕЛИКИ јубилеј – пет деценија од како је народ Црне Горе пошао масовно у велику битку за слободу – скромно је обиљежен у нашој општини.

Дванаестог јула увече у устаничком селу Челобрдо, одржано је традиционално партизанско вече. Пред спомеником палим жртвама из овог села, евоциране су успомене на тешке и славне јулске дане 1941. када је и народ наше општине масовно устao против окупатора. Изведен је и пригодан програм, који је трајао до касно у ноћ.

У такође устаничком селу Станишићи, на гувну с којег су мајински борци кренули у народно-ослободилачку борбу, окупили су се мјештани који су се подсјетили на јулске дане прије педесет година.

У селу Брајићима је 18. јула било такође свечано. Окупили су се мјештани, али и гости, који су били увијек добро дошли на овим просторима и заједнички евоцирали успомене на једну од првих већих битака у нашој земљи јула 1941. године, која се одиграла баш на овај дан прије пет деценија. Скромно свечаности је, између осталих, присуство и Момир Булатовић, предсједник Предсједништва СР Црне Горе.

УСВОЈЕН БУЏЕТ ОПШТИНЕ

ОДБОРНИЦИ Скупштине општине су на сједници одржаној 2. јула усвојили Будет општине Будва за 1991. годину којим се планирају приходи у износу од 76.264.330 динара, од чега је утврђено намјене распоређено 75.360.130 динара. Разлика је предвиђена за сталну и текућу буџетску резерву. Највише прихода очекује се од комуналних такси (21.500.000 динара), од пореза на приход од имовине и имовинских права, (15.000.000), од пореза из ЛД радних људи (10.000.000) и радника (8.000.000), пореза на промет непокретности и права (6.500.000), пореза на имовину, наслеђе и поклоне (8.000.000)... Највише расхода је планирано за доходак Радне заједнице (23.380.500 динара), за општу комуналну потрошњу (14.400.000 динара), за ЛД и друга лична примања функционера и одборника (8.547.530), за материјалне трошкове (6.450.000)...

Усвојен је и План употребе средстава за обнову и изградњу у 1991. години који обухвата наставак радова на санацији цркве Успења Богородице у

манасиру Подластва, завршетак радова на уређењу дворишта и санацији цркве Св. Стефана у манастиру Дуљево, санацију неопходних радова на презентацији живописа у манастиру Градиште, радове на превентивној заштити живописа и санацији кровне конструкције на конаку манастира Режевићи, санацији цркве Светог Петка у Будви, преостале радове на конзервацији и презентацији археолошких локалитета у Старом граду, завршетак радова на конструктивној санацији цркве Светог Димитрија на Брајићима, израду пројектне документације за манастир Подмаине, цркву Св. Петке у Будви, цркву Св. Илије у Петровцу, цркву у Рустову и за друге сеоске цркве, санацију цркве Св. Недеље на Катичу, и преостале радове на опремању Археолошког музеја у Старом граду. По Плану употребе средстава за обнову и изградњу у 1991. години на подручју наше општине ће се уложити 10.704.000 динара, од чега су 10.044.000 средства Републичког фонда, а 660.000 динара су сопствена средства инвеститора.

Поводом јавне расправе о Нацрту закона о морском добру Скупштине је усвојила закључке по којима се не прихвата Нацрт закона о морском добру у предложеном тексту, а подржани су и закључци Одбора за враћање грађевинског земљишта и Извршног одбора којима се не прихватају мишљења и законске формулатије изнijете у нацрту прописа о враћању одузетог земљишта ранијим власницима (о чему смо опширије писали у прошлом броју).

Усвојена је Одлука о друштвеној контроли цијена производа и услуга, измијењена Одлука о регулисању саобраћаја на путевима, Одлука о висини

- Општинска каса планира приход од 76 милиона динара.
- Повећана земљарина а смањени паушални порези.
- Усвојен протокол о сарадњи са општином Чукарица у Београду, а поништена одлука о побратимству са општином Цеље.

САРАДЊА БУДВА – ЧУКАРИЦА

НА ОСНОВУ обострано израженог интереса и жеље за унапређивањем сарадње СО Будва и СО Чукарица, Скупштина општине је утврдила Протокол о сарадњи по коме ће ове двије општине убудуће интензивије радити на стварању што бољих услова за међусобну сарадњу, подстичући директно повезивање привредника и другашвеник и привредног сектора, као и све заинтересоване организације и појединце у друштвеним дјелатностима.

Основу сарадње представљаје пословни аранжмани привредних субјеката Чукарице и Будве који треба да омогући заједничка улагања и стални обострани пласман капитала, роба и услуга. Постоје велике могућности сарадње у циљу обогаћивања туристичке, културне, спротско-рекреативне и забавне понуде.

СМАЊЕНИ ПОРЕЗИ

ПАД туристичког промета, као посљедица политичке и економске ситуације у земљи, директно је утицао на смањење обима послова и промјене услова пословања пореских обveznika, па је Скупштина

на општине одлучила да у просјеку за 30% смањи паушалне износе пореза у 1991. години. Изменама и допунама Одлуке о порезима грађана регулисано је и опорезивање нових дјелатности.

ИЗБОРИ, ИМЕНОВАЊА, РАЗРЈЕШЕЊА...

У КОМИСИЈУ за утврђивање предлога назива тргова и улица општине Будва именованы су: Драган Миковић, предсједник, Божена Јелушић, Јово Зеновић, Бошко Переazić, Павле Вујовић, Драган Зеновић, Мирослав Лукетић, Зоран-Бато Гргевовић и Слободан Франовић. Ранијој комисији је био истекао мандат, а у новој комисији су адекватно заступљене политичке странке које имају одборнике у Скупштини општине.

На лични захтјев Скупштина општине је разријешила Бранку Вуксановић дужности општинског јавног правобраниоца, (намјерава да настави са радом као адвокат), и расписала конкурс за именовање општинског јавног правобраниоца.

ОДОБРЕН ПРЕНОС ПОСМРТНИХ ОСТАТАКА СТРИЈЕЉАНИХ У БАРУ

СКУПШТИНА општине је удовољила захтјеву Иницијативног одбора за пренос посмртних остатака Грбљана и Маина стрижелих у Бару 1944. године, чиме су се стекли услови за њихов пренос и сахрану на гробљу манастира Подластва.

Обавјештавајући одборнике о овом захтјеву предсједник Скупштине Мирослав Ивановић је изјавио да је овај пренос и сахрану добијена сагласност Митрополије црногорско-приморско-скадарске, да је тражена сагласност од Скупштине општине Бар, па је затражена и сагласност СО Будва.

С обзиром да је захтјев Иницијативног одбора само тражење од Скупштине општине дозволе за укоп, и да је то само један цивилизациски чин, Скупштина је прихватила захтјев Одбора.

ЗЕМЉАРИНА – 600 ОДСТО

ЈЕДНА од „најдужих“ тачака дневног реда сједнице Скупштине општине била је расправа о предлогу Одлуке о изменама и допунама Одлуке о висини накнаде за коришћење изграђеног градског грађевинског земљишта („земљарине“) која је у односу на ранију тарифу повећана за 600 одсто. Уместо досадашњих 0,45 динара по метру квадратном у I стамбеној зони плаћаће се 3,00 динара, уместо 0,35 у II стамбеној зони 2,50 динара, а уместо 0,30 у трећој стамбеној зони нова цијена је 2,00 динара. Повећана је накнада и за остале кориснике изграђеног градског грађевинског земљишта: За угоститељске објекте, индустрију, ППГ организације, занатство и трговину са 0,90 динара на 6,00 динара, за административно управне и остале просторе са 0,70 на 5,00 динара, за простор намирењен комерцијалном камповавању са 0,20 на 1,50 динара, а највиши накнади плаћаће корисници простора за сајамска излагања,

банке, осигуравајуће и сличне организације, путничке агенције, електродистрибутивне организације и организације које врше продају нафних деривата – уместо 1,80 динара 12,00 динара.

Ралози за овако велико повећање земљарине је што је то основни извор финансирања комуналних дјелатности и што се ова накнада није повећавала од маја прошле године.

У расправи је учествовало више одборника који су углавном указивали да је повећање претерано, као и да постојећа комунална организација не пружа адекватну услугу за значајна средстава која добија. Истакнуто је и да је наплативост ове накнаде веома ниска (20 одсто) и да евидентијом низу обухваћени сви корисници, па је закључено да се заједну од наредних сједница Скупштине општине припреми анализа о коришћењу градског грађевинског земљишта и наплативости накнаде.

На крају, одлука је усвојена већином гласова.

накнаде за коришћење изграђеног градског грађевинског земљишта, Одлука о општинским порезима грађана и Пословник Скупштине општине Будва. Усвојени су, такође, извјештаји о раду за 1990. годину Општинске управе друштвених прихода, Општинског јавног правобранилаштва и Општинског суда за прекраје, и Информација о ставу и проблемима у физичкој култури у општини Будва.

Одборници су усвојили Протокол о сарадњи општина Будва и Чукарица, чији је циљ интензивирање међусобне сарадње у области привреде, културе и других дјелатности.

На крају сједнице у оквиру тачке дневног реда Одборничка питања, договори и обавје-

штења, расправљало се и о политичкој ситуацији у земљи, посебно о сукобима у Словенији и Хрватској, а Скупштина је донијела једну препоруку и једну одлуку. Предсједништву и Влади СР Црне Горе је препоручено да преко надлежних органа до даљег обустави слање регрута из Црне Горе у ЈНА на подручје република Хрватске и Словеније, а да се у случају ескалације ратних сукоба ангажују специјализоване јединице а по потреби и јединице ТО. Због догађаја у Словенији Скупштина општине је донијела одлуку о поништењу одлуке о побратимству општине Будва с општином Цеље.

В.М. Станишић

НА НАРЕДНОЈ СЛЕДНИЦИ СО

О ЈАЗУ И БУЉАРИЦИ

ПРВА тачка наредне 8. сједнице Скупштине општине, коју је предсједник Мирослав Ивановић закао за 1. август, биће информација о реализацији пројекта Јаз и Буљарица, о којима се ванредно расправљало на неколико скупштинских сједница. Очекује се да ће одборници (коначно) моћи да воде ваљану расправу о овим пројектима јер им досада није била на располагању потребна документација која је више пута тражена од надлежних републичких органа.

Према предлогу дневног реда одборници би на слећејој сједници Скупштине општине требали да се изјасне и о доношењу одлуке о усвајању дијела ДУП „Словенска плажа“ за на-

О ПРЕПУНОЈ БУДВИ С ДРУГЕ СТРАНЕ, ТАМНИЈЕ СТРАНЕ

АЈМО ЂЕРО, АЈМО СИНЕ...

Туристичког лета '91, као да сви путеви воде на Црногорско приморје. Будванска ривијера ових врлих јулских дана доживљава прави „бум”, великом, за многе неочекиваним посјетом домаћих туриста. Будвани хотелијери не памте да су икада до сада, у пуној сезони, гостили искључиво домаће госте.

Странци су отишли. Готово сви. Многи су чак и плакали одлазећи. На терасама, ресторанима, базенима и плаџама више се не чују страни језици, а бучни Југословени праве сасвим другачију слику од убичајене. Хотелијери се наравно не жале. Напротив, добри су гости, кажу, пуно троше. Једна им је мана што кратко остају, већ крајем августа вјероватно их у оволиком броју неће бити.

Сада, захваљујући њима, пристигли из Београда, Војводине и осталих дјелова Србије углавном, Будва изгледа као и ранијих „бољих“ сезона. Истина помalo нестварно, као да се ништа около не догађа, као да у земљи није ванредно стање, као да нам и на овим границама рат не пријети. Сунце и море, плаџе и купање, многима као да служе за заборав и бијег од сувове стварности.

На подручју Будванске ривијере, 21. јула, боравило је 20.841 евидентиран гост. Од тога странаца је било 220. У хотелима „Будванске ривијере“ и камповима који послују у њеном саставу од марта се 8.000 туриста, а странаца свега 97.

Када се ово упореди са стањем у исто vrijeme прошлог лета, домаћих туриста у хотелима има за 6.330 више, а ино-

странах 6.366 мање. Затечени изненадним и неочекиваним доласком домаћих туриста у „Словенској плаџи“ су, као уосталом и ранијих година, пребукирани. Ружне сцене враћања с хотелских врата или пресељавања у Бечиће и Петровац оних који су дошли са уредно потврђеним резервацијама, свакодневно се на рецепцији овог насеља дешавају. Људи су огорчени што су у собе оних који су у Београду по пуној цијени уплатили своје аранжмане, ушли гости који су платили директно, хотелу, готовином и са попустом.

Попуњен је ексклузивни град-хотел „Свети Стефан“ претежно домаћим гостима, што је до сада било незамисливо, углавном због неприступачних цијена. Но овога пута како објашњава Срђан Радовић, из продаје Р.Ј. „Свети Стефан“ „изашли“ су са новим цијенама, па је тако полустанцион за домаће „само“ 114 њемачких марака. Зато се у њему овог лета одмарaju и нека позната имена из културног и јавног живота.

Но, то је ипак само маниј дио туристичког капацитета у приватном смјештају, но оних непријављених много је више. То се види по препуним плаџама, улицама, кафићима. Неспремна за такву најезду домаћих, Будва доживљава и прави саобраћајни колапс. Људи просто немају где оставити своје возило, што обилати користи власник „паука“ убијајући свакодневно свој „данак“ без икаквих критеријума. У свјетс-

ВИШЕ КОЛА НЕГО ПАРКИНГА

ким туристичким центрима, локални превоз разуђеног града какав је Будва пријешен је веома атрактивним, отвореним и јефтиним, летњим врстама превоза, који итекако олакшава живот туриста у граду.

Описујући Будву у летњим мјесецима, новинари воле да кажу како је она туристичка и надасве културна метропола на Црногорском приморју. У својој љубави према њој као да не желimo видjeti њену свејачу деградацију и помјерanje оне границе доброг укуса, потребне за све видове живота у њој.

У убрзаној трци за зарадом, уз активно учешће и вјероватно обострану корист општинских власти, туристичка „метропола“ подлегла је дивљој градњи каква се не памти, узурпацији друштвеног како земљишта тако и простора, па полако постаје не „Град театар“ већ „Град киоск“. Одавно је најважнији посао урбаниста обиљежавање мјеста за постavljanje најразличитијих киос-

ка. Њиховом „задужбином“ могла би се назвати тако уређена улица од Старог града до Сајма.

Питање је сада, може ли се ићи још ниже и неквалитетније у такозваној туристичкој понуди наше метрополе чији је дугорочни циљ свакако развој „високог“ туризма.

Један од чуvenих Марфијевих законака каже: „Ништа није тако лоше да не може бити горе“. Наравно да може. Уз сагласност општинских власти и Ватерполо клуба преварише и дјецу и омладину. Издашо им базен. Умјесто ватерполо сусрета, пливачких такмичења, свакодневних тренинга наше дјеце, колорита без којег се приморски град просто замислити не може, добил смо циркус. Прави правцати уз саме зидине Старог града. Са штрама и животињама у њему, трештавом музиком, продавницама шарених лажи. Умјесто дјеце, ужијавају дelfinii. Оставили су један дио и за дјецу, у истом простору где 8 дел-

фина поједу и „прераде“ од 80 – 100 кг рибе! а тек пропагандне поруке са „Плато добре наде“ – како се циркус зове – које одлијежу градом у предвечерје: Ајмо ђеро, ајмо сине, да гледамо дelfine“. Не може Будва бити културна метропола са сличним окружењем. Фестивал „Град театар“ само покушава да ствари измијени, али сувише кратко све то траје да остави трага. Културну потују Будви дају волови на ражњу, заглушујућа народна музика, пљескачице и сл. Али нису за то криви наши најбројнији гости, како многи то мисле, већ Будвани сами. Они то раде и воле. Гости не могу да бирају. Из кафане „Лозатурса“, над Будвом која у касним сатима покушава да утоне у сан одјекује „Чобан тјера овчије, лакој лане, дридири дане“... а из Старог града поручују из свег гласа: „Неко воли сребро, неко воли злато, али сви воле да дођу на Плато“...

Бранка ПЛАМЕНАЦ

ТРАГОМ ДВА ИНЦИДЕНТА У НАШОЈ ОПШТИНИ

ОРИГИЈЕ ЗЛОНАМЈЕРНИХ

СРЕДИНOM јула, када је на ривијери бисенских плаџа почела толико очекивана љетња врева, два немила инцидента, узнемирила су и огорчила мјештансне Будве и Петровца.

На тераси хотела „Парк“ шеснаестог јула четвртица Цетињана, стари између 20 и 22 године, започели су организање, које су потом наставили на Словенској плаџи, растурајући притом туристе који су били изненадени бестијалношћу ових момака којима, дакако, нијесу ништа били дужни. То што су тога дана учинили **Божидар Вујовић, Веселин Переовић, Срђан Вујовић и Милан Радовић**, тешко је ријечима описати. Больје речи новински папир једноствно не трпи све вулгарне писове које су биле упућене мјештанима, а нарочито туристима који су стигли овде на одмор. У ријечима тих младића, који су прво ломили чаше на тераси хотела „Парк“, скјекли се по тијелу стаклом и онако крвави потом сашли на плажу избјала је необјашњива мржња према Србима. Врхунац држости био је када су након праве бујице највулгарнијих писови бацили у море осамнаестогодишњу С.П. из Титограда, а потом по истом сценарију напали и четрдесетдесетогодишњу Д.Г. из Добоја, коју су вукли за купаћи костим. Многи купачи су након ових сцена напустили плажу.

Интервенисала је одмах милиција и епилог је следећи: Божидар Вујовић и Веселин Переовић су упућени на издржавање петнаестодесетнег затворске казне коју је изрекао Суд за прекраје у Будви, док су Срђан Вујовић и Милан Радовић кажњени са 1500, односно 1200 динара. Незадово-

љни благим казнама, одговорни у Одјељењу за безбедност у Будви су упутили жалбу на вишим судским органи.

Два дана прије тога у Петровцу је избила жестока туча чији је виновник **Мето Ачијаметовић** из Титограда, који је послије краће потраге лишен слободе. Он је у зору позвао Александра Драгишића из Београда, чији је брат власник кафића „Кобра“ да му припреми хамбургер. Стигао је са групом од десетак другова и када му је Драгишић који је изашао заједно са роштиљијом **Небојша Јанковићем** рекао „нема проблема земљаци, биће све у реду“, држко одговорио „како смо ми земљаци када си ти Србин из Београда, а ми смо из Титограда“. Мето је потом физички напао са својим пајаштима Драгишића и чувара кафића **Богдана Дракулу**, који су том приликом задобили повреде. Потом су поломили инвентар у кафићу и заједници поверијенима да не зову полицију. Мето Ачијаметовић се потом дас у бјекство, али је ухваћен од стране радника Центра за безбедност у Титограду и спроведен у Будву одакле је предат истражном судији Основног суда у Котору, наравно уз кривичну пријаву.

Поводом ова два инцидента начелник одјељења за безбедност у Будви, **Радивоје Асановић**, каже:

— Оно што се дододило баца сјеник на наш град и општину, на туризам. Ми смо одмах реаговали и тако ћемо и убудуће радити. Поручујемо свима гостима да ћемо све учинити да на нашем мору буду безбедни, а онима који долазе ради испада да се неће добро провести. Потребно је да и

СВЕТИ СТЕФАН ПОДРУЖНИЦА РАТНИХ ДОБРОВОЉАЦА

У ХОТЕЛУ „Маестрал“ у Милочеру одржана је основачка Скупштина подружнице ратних добровољаца 1912 до 1918. године, њихових потомака и поштовалаца. Формирана је Подружница која је у сastаву Удружења ратних добровољаца, њихових потомака и поштовалаца, чије је сједиште у Београду и које има у Београду и Котору, највећем граду у Црној Гори.

С.Г.

РАСПРАВА О УСТАВНИМ АМАНДМАНИМА

ПРИМЈЕДБАМА – НИГДJE КРАЈА

КОМИСИЈА за праћење јавне расправе о Нацрту амандмана на Устав СР Црне Горе и Нацрт закона о повраћају пољопривредног земљишта, на сједници одржаној 15. јула, сумирајући је резултате јавне расправе у нашој општини и доставили их Комисији за уставна питања Скупштине СР Црне Горе.

Оцијењено је да је рок одређен за јавну расправу о уставним амандманима кратак, с обзиром да се ради о најважнијем правном акту државе, као и да би умјесто амандманских промјена требало размотрити могућност изrade новог Устава.

Републичкој уставној комисији је предложено да из текста амандмана брише поjam „друштвена својина“ и да се угради решење по коме својина може бити само приватна или јавна, с тим да се одреди титулари јавне својине.

Градско-грађевинско земљиште по описаном Комисији треба третирати одвојено од природних богатства и добра у општијој употреби јер се ради о суштински различитим стварима, и успоставити тржишни систем коришћења градско-грађевинског земљишта што подразумијева да оно може бити у приватној и јавној својини. Уставним промјенама треба створити основа за повраћај земљишта ранијим власницима где за то постоје реални услови.

Неприхватљиво је код градско-грађевинског земљишта задржати правило коришћења, а за друга природна богатства и добра у општијој употреби предвидјети могућност постојања приватне својине, јер се тиме власници земљишта доводе у неповољни положај. Земљишна политика, иначе, мора остати у надлежности општини као типично локални посао.

Централизација, све израженија тенденција у вршењу власти у Црној Гори, проширије се и овим уставним амандманима што је по описаном Комисији неприхватљиво па је на тај дио амандмана дала више примједби.

Неопходно је обезједити одређену фискалну аутономију локалној самоуправи и тумачити је дјелимично регулисати општинским одлукама. Треба уважити искуства земља са тржишним привредом где је опрезано издавање имовине у надлежности локалне самоуправе и где таква фискална аутономија локалних јединица не нарушује функционално јединство посредног система.

Јавна предузећа не би требало финансијирати из буџета јер то представља значајно мијешање државе у привреду, с обзиром на широку формулацију посебног државног и јавног интереса што може промовијести велики број јавних предузећа у областима где је то незамисливо у развијеним тржишним орјентисаним земљама.

Општинама треба оставити могућност да утврђује сама своје приходе у складу са одређеним степеном њихове фискалне аутономије, а неприхватљива је тенденција хиперцентрализације овлашћења и средстава на иницијативу Републике као и увођење метрополизације.

Уставним промјенама би требало створити основа да општина може бити вишестепена, зависно од посебних услова и потреба одређеног положаја, као и вишестепени систем локалне самоуправе што би омогућило формирање регионалних заједница, што постоји свуда у свијету, а и у Југославији у свим републикама осим у Црној Гори.

В.М.С.

БОРБЕНА ОБУКА

ОДЗИВ – СТО ОДСТО

- У предвиђеном року војном позиву се одазвало 98%, а убрзо су пристигли и они који су се у моменту мобилизације налазили изван подручја општине и Републике, тако да у строју нема празних мјеста.
- Припадници ТО испољили висок степен обучености и изразили спремност да бране домовину и народе који желе да заједнички живе у Југославији.

ЗАТЕГНУТА политичка ситуација у земљи која је у неким дјеловима прерасла у оружане сукобе, наметнула је интензивирање одбрамбених припрема у свим републикама, а у том склону и у нашој општини. Таква мобилизација војних обвезника, подсјетимо, није у нашој земљи и Републици свуда подједнако примљена, било је одбијања позива, напуштања јединица, враћања оружја и негативних реаговања. А како је то протекло у нашој општини покушали смо да сазнајмо на лицу мјesta – логору дијела јединице Територијалне одбране.

– У складу са наређењима за борбену обуку Територијалне одбране Црне Горе и указане потребе за интензивирањем обуке команда, штабова и јединица ТО, ми смо спровели мобилизацију дијела јединице територијалне одбране у нашој општини и с том се јединицом стационирали у овом логору – каже **Гојко Љубановић**, помоћник команданта Штаба ТО. – До сада нијесмо имали проблема и у времену предвиђеном за мобилизацију одзив у нашим јединицама је био 98 одсто. Преосталих два одсто су људи који су се у моменту мобилизације налазили изван подручја наше општине и Републике, али су се сазнали за мобилизацију одмах вратили из Београда, Прокупља и других мјеста, и јавили се у јединицу. Тако је тренутно у јединицама које су позване 100 одсто људства предвиђеног за позивање.

Политичка ситуација и сукоби су наметнули интензивирање обуке, али, по ријечима Љубановића, у овој јединици нема политичке. Од расписивања вишестраначких избора у јединици нема политизације, а једина оријентација је патриотизам и љубав према домовини. Због тога и нема никаквих проблема кад су у питању одбрана Црне Горе и Југославије и јединица је спремна да изврши све задатке који се пред њу поставе.

– Ја сам међу најстаријим територијалима и мислим да и ми требамо да смо спремни и будемо међу првима. Са овим младићима је дивно, они су све ово заиста најозбиљније схватили, и мислим да смо и старији и млађи потпуно спремни за извршавање задатака – истиче **Видо Глушчевић** не пропустивши да каже да у јединици нема никаквих страначких подјела и да сви једно мисле кад је у питању домовина, Црна Гора и Југославија.

У Црној Гори је недавно било и враћање резервиста и остављања оружја, али овде нема никаквих проблема ни наговјештаја те врсте, нити ће га бити, мишљење је **Драгана Бибића**, једног од млађих припадника ТО, који све ово посматра и из другог угла јер је из Крајине.

– Ми ћemo у сваком случају бранити ову земљу и њене границе. Ја сам Крајишик и не могу рећи да ми је граница на Дебелом бријегу, кад је Крајина мало даље. Зна се где су границе Југославије и

за њих ћemo се борити – најлашава Бабић.

У јединици је и више уговоритеља које је војни позив затекао у јеку посла. Један од њих **Милорад Кривокапић** – Пуца каже да је оставио свој угоститељски објекат и да при том није било колебања, „јер смо васпитавани да је највећа част сваког човека да брани домовину“. Истиче да су односи у јединици добри, да је друштво изванредно и да су максимално спремни.

– Кад је тако добра војска, кад се другови слажу, кад је спремна и одлучна да брани то што треба да се брани, част ми је да будем стајашина таквој војсци, таквим момцима – каже један од стајашина у јединици **Марко Кнежевић**, не жељећи истовремено да говори и о политичкој ситуацији у земљи, јер, каже, „ми смо прије снега војници да извршавамо задатке“, а о политици нека размишљају они који за то примају плате.

Један од оних „два одсто“, који су се касније јавили у јединици је и **Милимир Маљевић**. Он је био управо стигао код пащенога у Прокупље, кад му је курир уручио позив.

– Нијесам се могао одмах вратити, јер стицајем околности у то вријеме у Прокупљу није било никакве аутобуске или жељезничке везе за повратак, било је нестало и струје, а сутрадан није било ни бензина. Онда је стигла цистерна, чекао сам у ред једно три-четири сата и онда кренуо и јавио се у јединицу чим сам стигао – прича Маљевић, напомињући да би то поново учинио и одмах се јавио на сваки позив јер ту нема никакве дилеме. Једино му је криво што није могао одмах да се јави телефоном, да у јединици знају због чега касни, да не помисле да је, не дај божје, дезертирао.

И **Саво Божовић**, један од најмлађих у јединици, каже да су сви максимално спремни да бране земљу.

– Ја сам служио ову армију и за мене не постоји друга, тако сам и васпитан – каже Саво – Нама тешко пада ово што се дешава у земљи, али је морамо бранити, јер је она ипак наша.

Ова јединица је, сазнајемо, увијек имала висок проценат одзива и показивала добре резултате.

– Нијесмо први пут у овом саставу, радимо у континуитету и само доказујемо оцјену о обучености. Мислим да можемо бити задовољни и ако овако наставимо да радимо неће бити никаквих проблема – одјењује **Милан Зеновић**, помоћник команданта Штаба ТО.

– Само сазнање да се војни обвезници мобилишу у јеку туристичке сезоне, доволно говори у каквјој се ситуацији данас налази наша домовина – каже **Чедо Јелушић**, командант Штаба ТО. – Мени лично није проблем да набавимо још савременије и убојитије оружје, није нам проблем проверити какво је стање постојећег оружја, али има једно питање које ме је пратило од самог почетка мобилизације. То је: како ће се моји војни обвезници, моји

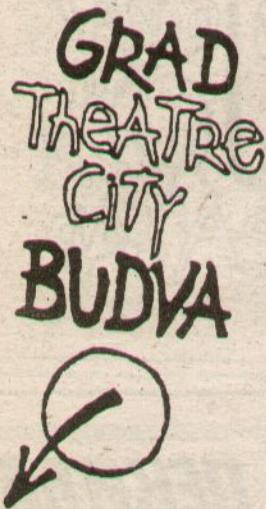
војници и стајашине, понашати код првог ватреног крштења ако буде требало, а што ми не желимо, хоће ли се борити, хоће ли се храбро борити? Није прошло много времена и те ди-

леме сам се ослободио јер сам се лично увјерио да су наши младићи, припадници ТО, високог морала, расположени за борбу, одлучни да бране домовину и народе који желе да за-

једнички живе у Југославији. Ја ипак живим у нади да до те борбе нећe доћи и да ћe разум побиједити.

В.М.Станишић

ПЕТИ ФЕСТИВАЛ

ПЛЕСНИЦИ ВИДАРИ ДУШЕ

На Тргу пјесника, најдужој поетској манифестији у нашој земљи, а можда и у свијету, која траје 60 ноћи пјесничку заставу је на јарбол подигао, Гојко Божовић из Пљевља најмлађи пјесник Црне Горе.

Светозар Радуловић, члан Савjeta Града театра, рекао је:

- Радост почетка ове дивне манифестије помућена је сазнањем о велеиздаји домовине и мучким убијањем недужних младића, бранилаца Југославије, од стране оних у Словенији и Хрватској којим су очеви и дједови наших храбрих младића дарovali слободу. Пјесма и пјесници су најбољи видари људске душе, па нека и ова поетска манифестија у Будви буде мелем рањеној домовини.

Миодраг Трипковић, предсједник Удружења књижевника Црне Горе, отварајући Трг пјесника је казао:

- Они којима је деценијама у овој земљи било забрањено да говоре, више не смију да хути.

Ово је крај једне утопије, која је почивала на лажном братству, лажном јединству и једном лажном суперену, од чијих толиких лажних имена ће остати истинитој јединој лажној Брозовој доби.

Треба спасавати оно што се још спасити може, додао је Трипковић.

Право вече своју поезију говорили су пјесници из Црне Горе: Љубисав Милићевић, из Бијелог Поља, Тадија Поповић и Гојко Божовић из Пљевља, Радојица Радовић са Цетиња, Ђоко Мијановић из Никшића и плејада пјесника из Подгорице (нико од њих није рекао да је из Титограда) Бранко Радусиновић, Чедомир Вукићевић, Веселин Лазаревић, Веселин Ракчевић и Јован Дујовић који се те вечери запитао, да ли да ћутимо или да говоримо, јер је срушен у овој бездушној земљи и споменик Ива Андрића у Вишеграду, мјесту које је прославио наш нобеловац.

Касније су наступили: Вито Николић, Крстивоје Илић, Вукман Оташевић, Александар Лукић, Ђорђо Сладоје, Драган Конправица... а до краја ове манифестије своје стихове ће говорити око стотинак пјесника из наше земље и иностранства.

НА ПОЧЕТКУ БЕШЕ – „СИРАНО“

ФАНФАРЕ и ватромет са зидина Старог града нијесу означили почетак петог по реду фестивала Града театра.

- Живимо у тешким временима. С тугом читам спискове погинулих и рањених и изражавамо осуду онима који су га изазвали. Окрећући се умјетности, а не насиљу, без неке посебне бљештавости, али надам се, са добро осмишљеним програмом у слиједећих 50 ноћи, показаћемо Југославији и свијету, да смо у погледу духа цивилизовани дио Европе, рекла је Бранислава Лијешевић, на почетку фестивала.

Почетак је припао најмлађима. Пионирски Културни центар из Титограда, извоео је рок мјузикл за дјецу, Љубиља Јагодинића, у адаптацији Јајана Марковића, уз музику Владе Дивљана и Срђана Гојковића у Старом граду, на Тргу пјесника.

Галерија „Санта Марија“ била је 1. јула тијесна да прими све оне који су жељели да виде

најновија платна, сликарка из Херцег-Новог Воја Станића, добитника низа награда и признања, а међу њима и награде АВНОЈ-а.

Отварајући изложбу академика Станића и фестивал, предсједник наше комуне, Мирослав Ивановић, између остalog је казао:

- Отварати фестивале или какве друге манифестије, што често приличи градонаселнику и његовој пролазности припадне и таква част да отвори изложбу сликар, међу највећим на нашем камену, Воју Станићу, онда је то више од чести.

Међу бројним званицима, на изложби су примијећени филмски редитељи, Емир Кустурица, Жика Митровић, овогодишњи лауреат Стеријине награде, Вида Огњеновић, сликар Слободан Словинић, Јован Ивановић и многи садашњи и бивши креатори политичког живота у Црној Гори и Југославији.

Пред поноћ Стари град је по-

ново личио на ноћ уочи отварања прошлогодишњег фестивала. Био је препун људи. Сви ресторани, кафићи, бистро и други објекти, а има их преко четрдесетак, били су опсједнути гостима. Град театар по свemu судећи најављује солидну туристичку жетву, иако је много оних који нијесу вјеровали да ће овог љета бити гостију у Будви.

„У Божјим рукама је вечерас Сирано“, узвијнула је глумица Маја Сабљић пред почетак представе „Сирано де Бержерак“ у поноћ, јер су облаци били прекрили небо. Киша ипак није падала, на задовољство бројног глумачког ансамбла и публике.

„И да је киша падала одгледала бих цијelu представу. Због ње сам допутовала у Будву, иако не учествујем на фестивалу“, рекла нам је послије одржане премијере, Маја Сабљић, задовољна мјестима где је игран „носонја“.

Будванска „Сирано де Бержерак“ боље је „легао“ у ам-

бијенту средњевјековне Будве, између цркава Света Марија ин Пунта, Светог Саве и Свете Тројице, где су извођена прва два дијела и на Цитадели, где је одигран последњи чин, него када се игра на великој сцени Народног позоришта – мишљење је оних који су ову мегу представу посматрали у Београду и у Будви.

Ремек дјело европске драмске књижевности, Едмона Ростана, у режији Егона Савина публика је топло наградила – глумачки ансамбл Мики Манојловић (Сирано носонја), Предраг Једус (Конте де Гош), Бранко Видаковић (Кристијан), Ивана Михић (Роксану)... био је изванредан.

Мик Манојловић, послије представе, видно уморан, казао је:

- Први пут сам на будванској фестивалу. Задовољан сам, јер нас је публика током цијеле представе подржавала. Није лако представу, па макар каква била, пратити од поноћи до јутра.

шћени животом. А, наше за-препашћење овим што нам се догађа не може исказати пјесничка ријеч – друго је њено биће.

На десетине хиљада Срба напушта своја огњишта, куће, штала, баште, њиве, пчелињаке, винограде са врло танком надом да ће се икада вратити.

И у тој ситуацији нађе се деструктивац да отежава Србима ситуацију. Колико јуче, смо могли да видимо у једном дилетантском листу мају „његове“ Србије са Загребом, Истром и Македонијом. Нико га не позива – јавни тужилац – ни да због тога зуџне.

Замислите, кад Туђманови поклисари дотуре ту будалашину шефовима великих држава, који по свом ћеифу кроз цио овај вијек, нарочито од Јалте па преко Малте кроје карту свијета. Они неће узети у

обзир да је та карта дјело не-промишљености, лудила – узеће је као један доказ српског „хегемонизма“, а пред тим „хегемонизму“ нико никада није напуштао своје огњиште, као што то раде сада Срби испред хрватске демократије и Туђманових чауша.

Иако видно узбуђен, Брана Петровић је смогао снаге, и можда никада тако добро, као ово веће говорио је пјесме из својих збирки: „Мој говора“, „Градилиште“, „О проклета да си улица Рите од Фере“, „Пред осјећањем будућности“, Трагом праха, „Све са мјима“ и „Да видиш чудо“.

На крају Петровић је одговорао на питања бројних слушалаца, а глумац Јарко Лаушевић „прискочио“ је у по-мојем великом пјеснику говорићи његову пјесму „Права човекова песма“.

ВУЧ КРЂЕВИЋ И БРАНЕ ПЕТРОВИЋ НА ТРГУ

ДУБРАВКА ЗУБОВИЋ

ГРАД ТЕАТАР ПРЕУЗЕО ПРИМАТ

У ЦРКВИ Санта Марија ин Понта 10. јула у оквиру музичког програма Града Театра одржала је солистички концерт оперске умјетнице Дубравке Зубовић, рођена Загрепчанка, чланица опере Народног позоришта у Београду.

Дубравку Зубовић је на гитари пратио Срђан Тошић. Они су изводили дјела: Жакина Родрига, Васкеза Писадора, Феде-

рика Гарсија Лорке и других умјетника.

Послије концерта позната умјетница нам је рекла:

- У Будви сам први пут. Ово је бомбона од града. О фестивалу могу да кажем све најлепше. Он је већ преузео примат Дубровачким игrama. Простор Санта Марије ин Понта где сам имала концерт био је инспиративан. Изузетно акустичан, а публика превидна.

ПРЕМИЈЕРА ФЕСТИВАЛА

АПЛАУЗ ЗА „КРВАВУ СВАДБУ”

Представа „Крвава свадба” на Цитадели је изведена 21. и 22. јула. Публика је на крају обије вечери дугим аплаузом наградила, њене актере.

Изванредна је била глумацијелог ансамбла, а посебно браће Нећа и Самија Османа, сценограф Владислав Георгијевски ријешио је сцену на једноставан начин, с неколико покретних блештавих паравана. И, костими Елене Дончеве су дали складност представи Федерика Гарсија Лорке, коју је режирао Рахим Бурхан.

„Крвава свадба” је имала премијеру 7. јануара у Милхајму у Театру Роберта Ђулија, са којим Театар Рома Праплиће из Скопља има четворогодишњи уговор и потпору Владе Њемачке.

Извођење често има кореографске црте и прелази у пlesne покрете, вјероватно под утицајем Наде Кокотовић, са којим је Театар Рома у тијесним везама.

— Ја сам један од ријетких који је свих пет фестивала био

у Будви. Првог љета, 1987. године, наступио сам са Софокловом „Тебанском трагедијом”, слиједећег љета за „Град театар” сам радио Есхилову „Орестију”, која је проглашена за централни догађај. Истог љета смо играли и „Мара Сад”, Петера Вајса. Прије два љета радио сам „Јејупку” на плажи Могрен, а ову представу сам репризирао прошлог љета на Цитадели.

За милхајмски Театар радио тренутно Шекспировог „Отеља”. Још увијек се носим мишљу да га припремам у Будви. У новембру ће бити премијера у Милхајму. Надам се да ће се и ова представа слиједећег љета приказивати у Будви, рекао нам је Бурхан.

Друга представа, монодрама из Ђулијевог Театра, „Ленц” у тумачењу, чувене Марије Нојман и у режији Роберта Ђулија је отказана због ратне ситуације у Југославији.

У међувремену успјеле концерте су имали Камерни оркестар Музичке продукције РТВ Црне Горе, којим је дириговао

Радован Паповић, затим пијаниста Иван Тасовац из Београда, изразито талентован, који посједује „умјетнички темперамент и савршено технику”, написао је Сергеј Доренски послије једног његовог одржаног концерта у Москви.

Пијаниста Александар Маџар није допутовао на зака-зани концерт 21. јула.

— Због потреса мозга који је задобио играјући мали фудбал, концерт Маџара смо отка-зали за другу половину августа, рекла нам је Бранислава Лјијешевић.

На Тргу пјесника, послије Танасија Младеновића гостова-вали су: Драган Копривица, Будимир Дубак, Милутин Мијовић, Душан Говедар-ица, Момир Војводић, Јулијан Кнежевић, Ранко Радо-вић, Божидар Филиповић, Драган Радуловић, Јован Ни-колић, а у августу долазе зви-језде: Матија Бећковић, Рајко Петровић, Адам Пуслојић, Драган Лакићевић, Рајко Ђурић...

СА СЦЕНА ГРАДА ТЕАТРА

**СТОЈКОВИЋ И МАТОВИЋ
ОДУШЕВИЛИ**

ГОСТИ 17. јула били су „Звездани театар” из Београда с представом „Професионалац” а на Тргу пјесника гостовао је загребачки глумац Горан Матовић који је извео рецитал „Сан и лудило” поводом 100. годишњице рођења Августа-Тина Јевића, пјесника и бунтовника.

Од поноћи до два часа ујутро препуно гледалиште Цитаделе са пажњом је пратило извођење „Професионалаца” или тужну комедију по Луки, аутора и редитеља Душана Ковачевића.

Публика је и овај пут, као и много пута до сада са пуно симпатија пратила игру Данила Бата Стојковића у улози Луке Лабана. Аплаузом је на-грађивала и глумачке бравуре Богдана Диклића, Теја Краја, Неду Арнерић (Марта секретарица) и Ваљу Јанкетића у улози Лудака књижевника.

„Професионалац” је већ двије године на репертоару „Звездара театра”.

— „Звездара театар” је осу-ђен на успјех, јер његов опстанак зависи од резултата на тржишту. Просјечан посто-так гледаности наших пред-става је 90 одсто. Поједине представе као „Мала”, редитеља Дарка Бајића и „Урне-бесна трагедија”, Душана Ковачевића, имају просјечност гледања и до сто посто.

„Клаустрофобична комедија”, такође Душана Ковачевића и „Оригинал фалси-фактата”, Радета Радовановића, играју и по неколико година. Слично је и са представом „Професионалаца” која и даље пуни салу „Звездара театра” и сале на гостовањи-ма. Гледаности наших пред-става доприносе и разрађени маркетингско-рекламни на-ступи у свим медијима, рекао нам је Милорад Вучелић, ди-ректор „Звездара театра” и умјетнички директор „Града те-атра”.

Прије ове исту представу извело је Црногорско народно позориште из Титограда у режији Бранислава Мијуновића. Изненађење је том прије-више, што се још неки театар усудио да се такмичи са „Звездара театром”, односно глумачком екипом на челу са Батом Стојковићем. То веће смо гледали само једну бољу

аматерску позоришну предста-ву, иако је у главној улози на-ступио Михаило Јанкетић.

Већ смо казали, на Тргу пјесника наступио је Горан Матовић.

— Ми се питамо, врло често, у каквој басни живимо: јесу ли ово људи или дивље звијери око нас? Идеја аутономије човјекове свијести и савести изгледа да је изгубила сваку вриједност. Па злочинства, недјела и сабљasti која се сада дешавају нијесу почињена више од неупућене дјечице; њих праве напрости овла-шћени државници, опу-номоћени представници сво-јих земаља, властодрищи.

Они почињу злочинства, а овла-шћују друге. Свака је искре-на критику исклучена; ако је има, то је такође критика по команди, као што су недјела изведена по команди. Сваки је пртест унапред осуђен.

Овим ријечима, Тина Јевића почео је рецитал „Сан и лудило”, Горан Матовић.

Публика га је, као ријетко којег умјетника на овој-

тошњем нашем фестивалу то-ком представе стално награђива-ла аплаузима.

Тинова пјесничка ријеч у из-ваниредној интерпретацији Го-рана Матовића узбуđivo је одјекivala простором Трга пјесника.

Драмски умјетник Горан Ма-тovић је стапио гост Града те-атра. Већ петнаест година се бави дјелом и животом Тина Јевића, те без сумње је најбољи интерпретатор његово-г дјела.

Ноћ прије у цркви Санта Ма-рија ин Пунта успио концерт је имао ансамбл за стару музи-ку „Ренесанс”, који је основан 1969. године.

Од Миомира Ристића, који је душа „Ренесанса” сазнали смо да је од оснивања одржано преко хиљаду концерата у нашој земљи и свим већим гра-довима свијета. Из Будве „Ре-несанс” одлази у Шпанију на фестивал у Билбау.

Послије „Ренесанса” насту-пио је Камерни ансамбл ТВ Црне Горе, који је изводио дје-ла Моцарта, Мусорског, Бето-вена, а дириговао је Радован Паповић.

ТАНАСИЈЕ МЛАДЕНОВИЋ НА ТРГУ ПЈЕСНИКА

СЕОБЕ И ДЕОБЕ СРБА

НА ТРГУ пјесника овог љета узбуђења је на претек. Гостују, велики пјесници и књижевници. Уредник овоје-тошњег програма је Душан Говедар-ица, књижевник из Никшића. На Тргу је 14. јула наступио пјесник Танасије Младеновић.

— Педесет година је прошло од оних јулских дана о којима се данас тако хустро говори. Око њих има спорова, недоумица, полемика, неслагања, савађа, као што је то обичај код Срба, јер без савађе изгледа не би могли то другачије, рекао је на почетку, Младеновић и наставио; сви датуми који обиљежавају те јулске дане из 1941. године су мање више исполнитивани. Иза њих је увијек стајала нека политичка самовоља. Једини датум, и буквально једини који је несумњив и стваран је 13. јули у Црној Гори, нагласио је Младеновић.

Тог дана у Црној Гори је почeo општи устанак. Тада су Црногорци кренули заједно у борбу против непријатеља, а касније је дошло до подјела, зајевица и до братоубилаштва. И та-ко је настављена борба Црногорца против Црногорца. Срба против Срба. Та зла коб нас стално прати од прве Косова и од Косова па све до данас. Увијек иста пјесма. Увијек подјела.

Цијела историја нашег народа се може свести на два наслова романа српске књижевности „Сеобе”, Милоша Црњанског и „Деобе”, Добрице Ћosiћa.

Читава историја српског народа се одвија кроз те двије ри-јечи. Сеобе се настављају ових дана из Хрватске у Србију и Црну Гору, а диобе можемо очекивати, рекао је Младеновић.

Theatre CITY
BUDVA
GRAD Teatar

СА ТРГА ПЈЕСНИКА

БЕЗ БОРА ПЕКИЋА

НА ТРГУ пјесника 7. јула било је узбудљивије можда више него никада до сада. Угледни књижевник, академик Борислав Пекић, један од највећих стваралаца у савременој српској књижевности, јавно се одрекао пред неколико стотина прису-тих прве своје књиге „Време чуда”, по којој смо прошле године гледали и успјели филм. Књига је написана прије 25 година. „Ова књига, темељена на чињеницама историје и тузи сазнања, јеретично преиспитује легенду о пророчанско-избавитељској мисији Исуса Христа”, рекао је др Петар Пијановић, књижевни критичар из Београда, који је докторирао на Пекићевом књижевном раду.

— Књигом „Време чуда” сам починио гријех. У то вријеме из-abrano sam temu koja nije moralan čin, a ni hrišćanski dobar. Te knjige se stidim, rekao je Pekic.

Послије ових ријечи Борислава Пекића у публици је настao тајац. Ипак разговор је настављен.

На питање да ли ће се и даље бавити политиком, Пекић је од-говорio:

— Литератури се враћам врло брзо.

● Колико Ваше дјело објашњава, а колико предвиђа, било је слиједеће питање, једног од слушалаца.

— Када сам писао нијесам објашњавао, а још мање предви-ђао, одговорио је Пекић.

● Какав се рат води у Југославији?

— Сматрам, да се не води један, него низ ратова који се међу собом укружавају. Збуњен сам тиме што се данас догађа. Све је ово последица режима који је био на власти пет деценија. Српска нација доведена је у ситуацију да се поново туче. Али, мислим, да за српски, као и за остале народе није то срећno рješenje, срећno izabran put. Уколико се ne razumimo, bićemo stavljeni pod starateljstvo цивилзованих народа.

На питање др Петра Пијановића: када ће „Ромејски прстен“ бити заокружен, академик Пекић је одговорio:

— „Ромејski прстен“ sam zamislio prije trideset godina. Prvi dio „Zlatno runo“ је написан. Odatle dva dijela su kompozicijom ugrađena, što je težki dijel pisanja. Drugi dio obrađuje građanski rat u Jugoslaviji između 1941. i 1945. godine i da sam mu naslov „Crveni i beli“, a treći dio da bavi izgradnjom zemlje od 1945. do danas i on se zove „Graditelji“...

С. Паповић

ВОДИЧ КРОЗ ГАЛЕРИЈЕ

**ЦВЕТКО ЛАЈНОВИЋ У
„САНТА МАРИЈИ“**

АКО је Петар Лубарда својом „Битком на Вучјем Долу“ означио почетак рађања црногорске савремене умјетности, онда је Цветко Лайновић до-вео тај грандиозни циклус до самог краја, сучовјајући га са бјелином и ништавилом.

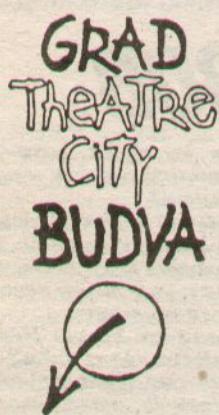
Братијши слику на сам пра-почетак, на бјелину из које се све рађа рекао је отварајући 7. јула изложбу Лайновића у галерији „Санта Марија“ Мо-ко-Капор.

Наша ривијера је и овог љета ликовни центар у Црној Гори. У њеним галеријама готово из ноћи у ноћ изложбе се смјењују.

Таман је затворена изложба академика Воја Станића, а отворена је изложба Цветка Лайновића.

Исто веће када је у „Санта Марији“ отворана изложба Лайновића у галерији „Арка-да“ у туристичком насељу „Словенска плажа“ отворена је изложба слика Никице Раичевића из Титограда.

У галерији хотела „Ма-естрал“ у току

PROGRAM FESTIVALA GRAD TEATAR '91

PAŽNJA:

● JOŠ 25
VRUĆIH
FESTIVALSKIH
DANA

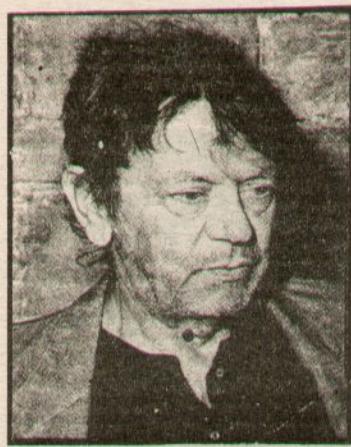
● TRG
PJESNIKA
„RADI“ DO
1. SEPTEMBRA

СЦЕНА ИЗ „КРВАВЕ СВАДБЕ“

27. jul	Konceret	Đorđe Balašević	5. avg.	Koncert Teatar	Đorđe Balašević „Gimpel luda“ Singer, igra Gojko Burzanović, CNP Titograd	11. avg.	Koncert	Festival gitare Tatjana Kukoč-Keln
28. jul	Teatar	„011“, Momo Kapor, režija Ivana Vujić, Jugoslovensko dramsko pozorište Beograd, Pančevački teatar Pančevo	6. avg.	Koncert	Vili Ferdinand, violina Branko Opačić, klavir	12. avg. 13. avg.		
29. jul	Koncert	Veronika Koprivica, klavir	7. avg.	Koncert Teatar	Norveški muški hor „Kanjoš Macedonović“, Vida Ognjenović, režija Vida Ognjenović, Grad teatar Budva	14. avg.	Balet	„Iza povjesti smrti“ Her- ner, koreografija i režija Jasmina Petek Krapljan, Studio za ples Sisak
30. jul	Koncert	Vjera Miranović – Mikić soprani Aleksandar Kolarović, klavir	8. avg.	Teatar	„Kanjoš Macedonović“, Vida Ognjenović, režija Vida Ognjenović, Grad teatar Budva	15. avg.	Koncert	Vokalni ansambl „Ad Libitum“, Francuska
31. jul	Koncert	Đorđe Balašević AVGUST		Koncert	Festival gitare Maja Obradović, Ženeva	16. avg.	Teatar	„Threetwoone“, Mandala teatar Cracov Poland
1. avg.	Teatar	„Hekuba“ Euripid, režija Jagoš Marković, CNP Titograd	9. avg.	Teatar	„Kanjoš Macedonović“ Vida Ognjenović, režija Vida Ognjenović, Grad teatar Budva	17. avg.	Teatar	„Threetwoone“, Mandala teatar Cracov Poland
	Izložba	Bata Mihailović, Pariz		Koncert	Festival gitare Dojčinović – Bagl (USA)	18. avg.	Balet	„Staze“, koreografija i režija Nela Antonović SKC Beograd
2. avg.	Koncert	Tamara Koročkov, klavir Andreas Schönhage, klavir, Keln	10. avg.	Balet	„Bez...konačno“ koreografija i režija Aleksandar Izraelovski, Narodno pozorište Beograd	19. avg.	Koncert Balet	Tomislav Stanić, klavir „Staze“, koreografija i režija Nela Antonović SKC Beograd
3. avg.	Balet	„Sećanja“ koreografija, režija Violeta Dubak, Narodno pozorište Beograd		Koncert	Festival gitare William Fly, (USA)	20. avg.	Koncert	Jadranka Jovanović, mezosopran Aco Vujović, klavir

ВОЈО СТАНИЋ:

ВОЈО СТАНИЋ је подавао, ако не већ и од прве своје изложбе, један од најзначајнијих сликара не само у Црној Гори, већ и у Југославији. Готово исто толико дуго његово име асоцира на Херцег Нови у којем већ деценијама живи и ствара. Издагао је на многим изложбама од Београда до Берлина, Дубровника, Прибоја и овога јула у Будви.

Разговарамо управо у Будви, приликом отварања његове прве самосталне изложбе у

НАШ РЕПОРТЕР У РАЗГОВОРУ С УЧЕСНИЦИМА ФЕСТИВАЛА

БИЈЕЛО ПЛАТНО - ПРАВИ ИЗАЗОВ

Цркви „Санта Марија“.

● Први пут излажете у Будви. Како сле ово доживљавате: амбијент, вештачке слике у њему и све остало?

● Не знам шта да кажем да не бих испао банилан. Захвалан сам због свега. То је прави амбијент, амбијент Будве.

● Пуно љубитеља сликарства казали су ми вечерас да су одушевљени изложбом **Воја Станића**. Да ли вам то нешто значи?

— Значи, како да не. Уствари, то ми значи све. Јер, није ми све једно што људи мисле омо сликарству.

● Да ли сте се припремали посебно за изложбу у Будви?

— Не. Ја никада не сликам ради изложбе. Ја увијек сликам, то је потреба. Уствари забављам се. Кад сједнем испред чистог платна, никад не знам шта ћу да насликам. То једноставно долази спонтано, а мислим да је у спонтаности истинска искреност. Уствари, на платну преносим своје расположење. За мене је тако свака слика нова и не знам у чему то уживају сликари ако унапријед тачно знају шта ће и како сликати. Мени се чини да у сликању више не бих уживава

онако како уживам кад бих унапријед знао што сликам и како та слика треба на изгледа.

● Вријеме, искуство и силне године рада нису чини се у суштини промијениле **Воја Станића**. На вашим slikama је тако особено прикован „опуштени“ медитерански дух.

— Може се рећи да је тако. На мојим slikama је видљиво поднебље где живим. Иначе, с годинама и искуством се стиче вјештина, али то онда постаје велика опасност да умјетник западне у маниризам. Код мене се дешава нешто обрнуто. Умјесто да с годинама брже и лакше slikam, сада знатно дуже сједим испред платна и то је, рекао бих, мој највећи напредак. У маниризму нема спонтаности и то је имитација лијепог доживљаја и истине.

● Тешко је описати осећај док slikate?

— Баш тако. Ја имам нагон да slikam. На стварање ме мотишишу и гоне неке унутрашње сile. Ако тога нема, нема умјетnosti. Зато бих сваког грађанину који има могућности препоручио да slikam. Тада ће осјетити многе благотворне онако како уживам кад бих ун-

апријед знао што slikam и како та слиka треба на изgледa.

● Вријеме, искуство и силне године рада нису чини се у суштини промијениле **Воја Станића**. На вашим slikama је тако особено прикован „опуштени“ медитерански дух.

— Може се рећи да је тако. На мојим slikama је видљivo подnебљe где живim. Иначе, с годinama и искуstvom se stice vještina, ali to onda postaje velika opasnost da umjetnik zapadne u maniriizmu. Kod mene se desava nešto obrnuto. Umjesto da s godinama brže i lakshe slikam, sada znatno dужe sjedim ispred platna i to je, rekao bих, moj naјveći napredak. U maniriizmu nema spontanosti i to je imitacija lijepega doživljaja i istine.

● Tешko je opisati osjećaj dok slikate?

— BASH tako. Ja imam nagon da slikam. Na stvaranje me motivisu i goni neke unutrašnje sile. Ako toga nema, nema umjetnosti. Zato bих svakog građaninu koji ima mogućnosti препorучio da slikam. Tada će osjetiti mnoge blagogotvorne mogućnosti za koje nije znao.

● Izjavili ste jednom pri-

licom da je čovjek, što je više civilizovan, sve manje čovjek. Zašto?

— Mislim da čovjek u pravem razvoju guti moć da nešto dživiti, neku spontanost, što je u umjetnosti osnovno. Otkuda taj moja tvrdnja.

● Odabrali ste **Херцег Нови** za svoje mjesto pod sunčem?

— Vjerujem da je čovjek u pravom razvoju guti moć da nešto dživiti, neku spontanost, što je u umjetnosti osnovno. Otkuda taj moja tvrdnja.

● Kako je umjetniku u ovom beznađu oko nas?

— Teško je više od toga. Mržnja nam je popila pamet i to je ono naјtragičnije. Mržnja je pomutila pamet i ljubimicu iz kulture i eto nas gdje smo, na ivici ponora.

● Da li je **Војо Станић** због sveta tog tuzjan? Stiče li se utisak da zloga tuga nerado razgovara se sa novinarima?

— Danas se inače mnogo govori i galami o svemu. Teško se snadi u svemu tome. A tada još reči da ni je stotinu puta rечeno. Prichati nešto u toj grijavi, makar i pametno, значи samo povređavati grijavu i galamu. A to nikome, ništa ne pomaze.

СТЕФАН МИЛЕНКОВИЋ

БУДВА ИМА РАЗНОВРСНУ КУЛТУРУ

ШТА рећи о дјечаку о којему је готово све речено. Он је гениј, већ годинама љубимац музичког сјајета. Нема те познатије музичке сале на нашој планети у којој млади Београђани није наступао. Могли би набрајати у недоглед.

Пронаškali smo дан уочи концерта у Будви.

● Стефане, ево те поново у Будви. Да ли је драго?

Свакако. Ја сам већ други пут у Будви. Прошле године сам имао солистички концерт, а вечерас ћу

свирати са Сарајевским камерним оркестром и надам се да ће то бити говор добар концерт. Будва има врло разноврсне културне садржаје и драго ми је што сам по новој овје.

● Да ли би некада замислио своје дјетињство неког обичног дјечака?

— Можда сам некада поželio да се замисlim са неким који има обично детињство. Но, мени и не недостаје то обично детињство. Имам га доста. Речимо, летотоње ми је сада испуњено тим концертима, али ипак сваки дан

ју се купати и сезати. Ја се осећам веома лепо, и најкао на „гужву“ јер сам са непуне три године почeo да свираjam.

● Да ли помало код тебе постоји тај терет славе?

— Па, не. Уствари, како кад ја сам на то углјавном најкао и није ми необично.

● Како изгледа твој свијет музике, поред овог професионалног?

— Ја у ствари, најмање слушам обзбиљну музiku. Слушам све, друго – поп, рок, рез, тако да нема проблема и писам заљубljen obzibljnom muzikom.

● Шта misliš o tvojoj publikiji?

— Публика. Већина, вероватно ужица у мом свирању. А мањина, можда хвата моје грепчице. Има и оних који само дођу да се покажу.

● Речи mi искрено: да ли te grijave novinari i kako je tvoje mišljenje o njima?

— Pa, to je sastavni deo mog posla. Novinari često hoće da razgovaraјu sa mnom. Иma ih raznih. Наравно, има и оних интересантних. Ja ipak radio razgovaram sa novinarama.

ХАРИС ПАШОВИЋ,

БРЖЕ ЧЕКАМО „ГОДОА“

РЕДИТЕЉ премијерне представе овогодишњег фестивала „Град театар“, **Харис Пашовић**, редован је гост Будве. И овог пута имао је веома запажену представу, након чијег извођења смо и водили овај разговор.

Колико је ваша поставка драме „Чекајући Годоа“ огледало нашег времена? Чини се да сте инсистирали на томе.

— Наравно да има елемената за једну такву тврдњу, будући да живимо једно вријеме које је по неким својим особинама врло близко прича „Чекајући Годоа“. Наравно, та прича је универзална и она у сваком времену добија неку посебну перцепцију и неко посебно значење које је конкретизовано за актуелни друштвени тренутак. У представи „Чекајући Годоа“ могу да се препознају одређени елементи, нашег времена а они су прије свега везани за наду, за питање човјекове среће, оријентације, не само према неким политичким питањима која нас гуше свакодневно, него према оним интимностима и према човјековој потреби да буде метафизичан, да спознаје свијет у коме живи не само кроз своје свакодневно окружење него и у

једном ширем дискурсу за којим сваки човјек има потребу.

Наша представа „Чекајући Годоа“ је прича управо о нашим унutrašnjim prirodama.

Није ли тај комад заправо слика друштva које је окончalo svoj vijek?

— Pa to je pitanje. To jestе, generalno говорићи. Međutim, сигурno je da je zapadna civilizacija ukuđno u jednom periodu kada se очigledno probližava iscrpljivanju svih svojih resursa koji su basirani na nekom kategorijalnom poimanju stvarnosti i kada u razvitku i socijalnom dolazi do trenutka kada mora da reformiše neka svoja i filozofska i sociološka gledaњa na stvarnost.

У овом смислу „Чекајући Годоа“ је та прича. Али, конкретно говорећи данас о тој драми – она је заправо прича о почетку једног новог премена. Времена које ће вјерovatno, ако ne за два мјесeca или следећe године onda sigurno u ovoj dekadici u kojoj живимо, morati da se okrenu intimnoj ljudskoj prirodi i da zapravo признајe pojedinca kao svijet, kao mikro kosmos koji je u jednoj peretko

noj historijskoj epohi kollektivizma bio potiskivan. Mislim da savremeni čovjek, pa u tom smislu i Jugoslaven koji pretendenjuje da буде Европљанин, мора да пошtuje sebe i ljude s kojima живи u smislu pojedinačnih autonomskih sjetova koji nisu ni boji ni гори, ni loši od njegovog, nego su jednostavno drugačiji.

У представи, бар је такав мој утисak, има доста горког и непријатног хумора.

— Да. Можда је то једно од обilježja svih mojih predstava. Ja volim da se podsmehem себи, voles i to moji glumci i to nam da je право da se onda podsmehem i нашem okruženju. Mislim da, ako smo ironični, maramo pravo da budemo na svoj račun. S druge strane, taj humor proizilazi zapravo iz Beketovog djela i izlazi iz jedne njegove besmislenе situacije u kojoj se mi svih, maže više s временom na vrijeđamo. Kad kajem s временom na vrijeđamo, mislim od jutra do mrača, a ne u nekom dužem животном periodu, mada naравno ima i toga.

Разговарао: Ранко ПАВИЋЕВИЋ

„ГОДО“ ЈЕ ДОБРО „ЛЕГАО“

„НИКАДА нећemo дочекати Годоа“, послије одржане премијере комада **Самујела Бекета**, „Чекајући Годоа“, у режији **Хариса Пашовића** на Цитадели, узвишио је академик **Борислав Пекић**, и додао: „Суштина је у чекању“.

Упутства Самујела Бекета за постављање његових комада, као и објављивање романа била су изузетно прецизна.

И **Харис Пашовић** по свему судећи држao се Beketovih uputstava. Јунаци представе „Чекајући Годоа“ Владимира Естрагона (Жарко Лауплевић) Подо (Миодраг Кривокапин) Лаки (Славко Штимац) и Христина Поповић у улози дјечaka (!) на ироничан, хуморан, опор, горак начин су представљали Beketov Годоа, који се не појављује у представи. Када су питали Бекета „Ко је тај мистериозни Годо?“ Бекет је обично одговарао: „Да сам знао, рекао бих“.

Послиje премијере 11. јула једна група интелектуалаца, која је гледала првог „Годоа“ на сцени „Атељеа 212“ у Београду прије тридесет година и „Годоа“ на Цитадели определила се, за Пашовићевог, али било је и оних којима је још у сјећању незаборавна глума Љуба Тадића, од прије три деценије.

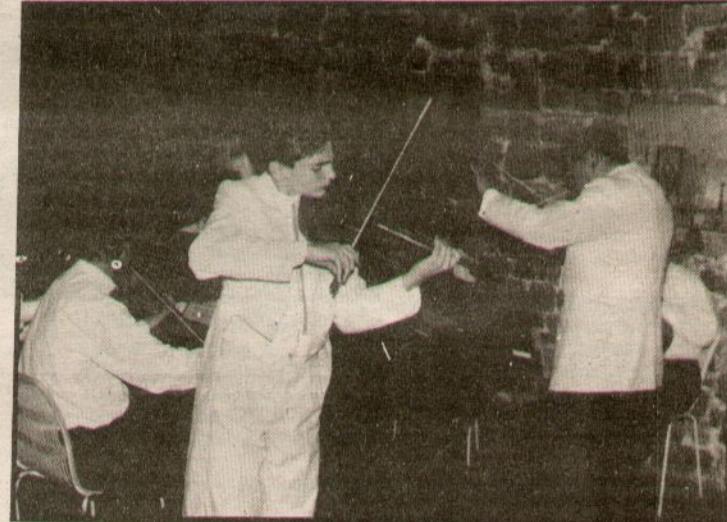
Сам редитељ **Харис Пашовић** послије премијере на Цитадели је рекао:

— Публика је веома лијепо примала маг „Годоа“. Цитадела је изvanredan сценски простор, како за савремене драме, тако и за класичне. средстава која су уложене у представу од стране Града театра и Београдског драмског позоришта мислим да нијесу пошиље у праизнос. Надам се да ће сарадња Града театра и Београдског драмског позоришта бити настављена.

Послиje премијере одржане су још три reprize, 12, 13. и 14. јула. Сваки пут се играло пред препуним гледалиштем.

— Ова наша продукција је успјела. Представу је изvanredno primila позоришна критика, али и гледаоци, рекла је послије одржаних свих представа „Чекајући Годоа“, Бранислава Лијешевића, директора Града театра.

С.П.

СТЕФАН МИЛЕНКОВИЋ У ЦРКВИ „САНТА МАРИЈА“

ГОДИШЊИЦА ОСНИВАЊА ГОЛОГ ОТОКА

БОРИЋЕМО СЕ ЗА ЈУГОСЛАВИЈУ

НИКО од вас, засигурно, а исто тако нико од ваших другова којих више нема међу живима – није ни слутуо да ће се окупљавати овим поводом, да ће обиљежавати тамне годишњице идзаје и злочина – који је учињен над народима и земљама југословенским, над вами и вашом младошћу, над идејом и сном у име којега сте постојали и гинули... На само неколико десетина морских миља од онога што се догађало на Голом отоку и околним мучилиштима – врховни Јуда чинио је баухуске баханализме без стида и образа, понесен и заведен својом масонерском сабраћом, заклет јој на верност и послушност – раскопао је темље моралу, спалио све што је свето и за поштовање и поносе, – рекао је 10. јула на ванредној сједници Удружења „Голи оток”, поводом 42. годишњице оснивања овог концетрационог логора, која је одржана у нашем граду, пјесник **Петар Ђурановић**.

Осврнући се на данашњи тренутак, Ђурановић је казао:

– Потребно је, да уз Народну армију устане кука и мотика, потребно је да све што постоји

и што јесте крене и избаци срам и стид којим су нас оковали неки савезници и неки други министри. Треба да та кука и мотика покаже и њима и свијету да се са нама тако не може.

Један од првих ухапшених заточеника Голог отока и чуvene Петрове рупе, сада предсједник Удружења, **Милинко Стојановић** је рекао:

– Прва група заточеника на Голи оток је стигла 9. јула 1949. године. Прави пут најталасот обиљежавамо годишњицу том страшном мучилишту. Као што смо се борили у рату за Југославију, а то смо чинили и током ропства, чинићемо то и даље. Нека власт зна да су Голооточани и данас спремни да се боре за домовину, а наша је домовина Југославија. Тито, Кардель, Ранковић и Билас су ту који су довели ову нашу земљу ту где смо. Земља је изгубила углед, а за то су се побринули водећи људи југословенске политике. Због свега што нам се догађа у посљедње време, морамо збити своје редове.

Никола Зец, наш сутрајанин, који је 18 година одроби-

јао на Голом отоку био је кратак: „Скуп смо требали да одржимо на Голом отоку, али спriјечени смо од нове хрватске демократије”.

Овај скуп оставарелих револуционара, поздравио је и **Обрен Благојевић**, члан САНУ, који је, такође изјвесно вријеме био ухапшеник Голог отока.

– Искусио сам сву горчину, која се зове Голи оток. Упркос свих зала, ипак смо се сакупили у прелијепој Будви да се сјетимо и одамо дужну пошту свим нашим друговима који су остали на вјечној стражи на Голом отоку.

Голооточким страдалницима се обратио и др **Слободан Вујачић**, члан Предсједништва СР Црне Горе:

– Живимо у ујверењу да ће нови и љепши дани доћи. Ничија не можемо урадити да се вратимо уназад, али исто тако не смијемо да заборавимо оно што је са вама рађено на нечувеном људском мучилишту.

На крају је народни гулар **Драго Ђошковић**, отпјевао „Црногорка куне од невоље Голи оток и Лијевче поље”.

С.П.

МИЛОШ МАЦУРА ЗА „ПРИМОРСКЕ НОВИНЕ”

ЖИВЈЕЋЕ ОВА ЗЕМЉА

На Видовдан, смо у Будви разговарали са уваженим академиком, **Милошем Маџуrom**, чланом САНУ и експертом Уједињених нација, о новонасталој ситуацији у нашој земљи.

– Отјељење Хрватске и Словеније могао је очекивати свако ко је пратио развој догађаја у нашој земљи, посебно политичких кретања, каже Маџура, који је члан Главног одбора Социјалистичке партије Србије. – У земљи је дошло до парализе институције федерације, затим свјесног разбијања свих партијских, културних и интелектуалних веза. Проповиједање нечуvenog словеначког и хрватског ултранационализма недвосмислено је говорило о томе.

На свјетској сцени, наставио је академик Маџура, почело се са општим подршком тобожњим демократским снагама у Словенији и Хрватској и систематско нападање света што би просоцијалистички режими у Србији и Црној Гори учинили. То је давало додатни импулс сецесионистичким тежњама.

Сада имамо то што имамо, али као да свијет и кругови југословенске Владе нису свјесни што се дешава у Хрватској и Словенији.

На међународном плану, нагласио је академик Маџура, почиње да се сије за-

блуда о томе да Југославија због отјељења Хрватске и Словеније разбијена као да су та два подручја били основни конститутивни чиниоци Југославије и у историјском, и у политичком и у војном и у сваком другом смислу. Тако се некритички прихвата мала подвала о разбијању Југославије.

Сматрам, да је у овом тренутку неопходно отворено рећи, да отјељење Хрватске и Словеније не тангира постојање Југославије у животном смислу. За све нас који смо вјеровали у Југославију створену 1918. и 1941. године, и који ћемо и даље у њој живјети, то је сигурно велики ударац, али за трећу Југославију то је само ново искушење, које ће изјесно вријеме потрајати.

Мислим, наиме, да независно од тога ко се отјељио од Југославије и коме још пада на памет, да се отјељи, Југославија ће наставити да живи, да постоји. Сјетимо се само, да је Југославија апсорбовала међународно наслеђе држава Србије и Црне Горе почев од 19. вијека, као признатих модерних демократских држава, и да ће смањена Југославија исто тако представљати континуитет Југославије из 1918. и 1941. године, рекао је академик Милош Маџура, који већ три десетије проводи свој одмор у Будви.

С.Паповић

НОВИ ПОСЛОВНИ ПРОСТОР У БУДВИ

ЉЕТЊИ КАЛЕИДОСКОП

НАШИ СТРАНЦИ

Пише: Саво Греговић

ГОВОРИЛИ су швапски, врло нападно. И. много. Као да су хтјели да скрену на себе пажњу осталих купача којих је на Бечићкој плажи било сијасет.

Били су бијели по тијелу – она загасито црне косе, он плав и кудрав с брцима објешеним и поголемим. Прави изданци, праве расе. Око њих три дјечачића, бијели и плави на тату, трудали су се да постављају питања и дају одговоре на што тачнијем њемачком. Лежаљке, душац, ручни фрижидер, лопте и остали реквизити за море још су мирисали на неку од лијепо сортираних радњи Келна, Франкфурта или Диселдорфа.

Улазили су често у воду и брзо из ње излазили, тешко корачајући врелим пијеском. Довикивали се, смијали, рекло би се уживали.

А онда су малишани, вальда гладни затражили да им тата купи крофне. Масне, жуто црвене с чоколадом коју им је преко њих сипао препланули продавац, халапљиво су трпали у уста. Онда су пили киселу воду „Књаз Милош“ сви петоро, онако из боце. Пошто су швапски уједиљиво похвалили наше крофне, прилегли су на душеке, нове и мирисле. Пошто сан није долазио на пун stomak, поново су гласно причали.

На швапском. Нарочито је црно бијела мама строго водила рачуна да реченице буду јасне, да малишани гласно саопштавају своје жеље. И они су се трудили да погађају жељу црно бијеле маме. Викали су, драли се, прскали водом тату и његове велике бркове. И онда се уморили и тражили опет крофне. Смазали су још по једну, двије, а онда су угледали човјека с великим казаном из којег се пушila вода. Тата великих бркова се онда досјетио да је то кувани кукуруз. Купио је туце класова за црно бијelu маму, за себе и за мале глодаре. И опет су заливали кукурузна зrna киселом водом из боце а онда су сви пошли у воду да оперу и зrna с лица и татиних великих бркова.

Кукуруз нимало није дјеловао седативно. Дјечачићи, бијели и плави опет су викали на течном швапском, посипали пијесак по кудравој татиној глави и сусједима – купачима, на што је црно бијела мама гледала строго. Онда су били жедни па је тата опет устао да донесе кокалу коју је продавала дјевојица у шорцу.

Пошто су опет пили из малих боца трчали су у воду. Гурали су велику лопту испред себе и гађали један другог. Онда су проширили круг и гађали купаче. Једног старијег господина су погодили у чело, а његов унук је од јаког ударца пао у воду. Јер је био мали, без купаћих гађа. Унук је вриснуо, црно бијела мама је устала и строго гледала, опет. И швапски је изрекла неке команде које плави и бијели странци нису послушали.

Онда је устао плави и кудрави тата и дрекнуо што га грло носи „напоље мајку вамашу...“ да га сви чују и разумију. Онда је црно-бијела мама протестовала на швапском зато што је тата с брковима псовao на српском.

Док су се њих двоје препирали, плави и бијели дјечаци су побјегли на акваган. Купачи су могли да виде тати с брковима на десном рамену плаво зелену тетоважу „ЈНА“ 28.II 1962“. Црно бијела мама је имала плаве вене на ногама. Од стајања на посулу у хладној Њемачкој.

АКЦИЈЕ

ПОМОЋ КРАЈИШНИЦИМА

ГЕНЕКСОВ хотел „Аллет“ (бивши МОЦ) у Бечићима организовао је два велика концерта у доброврорне сврхе за помоћ Крајишницима и изbjeglim Србима из Хрватске у Србију Било је то. 20. и 21. јула.

Овај хотел има 550 кревета и сви су ових дана попуњени, а тако ће бити све до краја главне туристичке сезоне.

– И прво и друго већ нашу доброврору манифестију помогли су естрадни умјетници: **Мики Јевремовић**, **Станиша Стошић**, **Драго Ковачевић**, **Ана Бекута** и други бројни умјетници који ових врелих лjetњих ноћи реализују програме на фестивалу Град Театар. Цио приход од улазница и прикупљен на други начин биће упућен у САО Крајину и Војводину, где су средства Србима сада најнеопходнија, рекао нам је **Бобо Радовић**, организатор ове добровроре акције.

Ово је, како смо сазнали, прва акција за помоћ Србима у расељењу у нашој републици.

С.П.

ИСЕЉЕНИЧКИ ТУРИЗАМ

Током године Црну Гору посећује велики број исељеника из свих крајева света. Неки се задржавају дуже и обиђу читаву земљу, њене културне и историјске споменике, упознају природне лепоте, посетеју завичај својих родитеља, туристичка и друга мјеста. Многи долазе чешће и остају по неколико дана.

Овога љета на Црногорско приморје се очекује дојак око 200 исељеника из Америке и неких европских земаља. И једна исељеничка манифестација одржаће се у нашој Републици почетком августа.

Да су туристичке организације у Црној Гори посветиле већу пажњу развоју исељеничког туризма, сачиниле посебне програме напомијење исељеницима и о томе обавијестиле исељеничке организације њихове посјете завичају биле би много веће – око 2.000, можда више. Међутим, нису сагледане реалне могућности унапређивања овог унапређивања већег унапређивања и успостављања сарадње и исељеничким организацијама и исељеницима-бизнисменима. С друге стране Матице исељеника Црне Горе није уложила више труда да у заједници са туристичким организацијама, прије свега онима у Будви, Херцег-Новом и Улцињу успостави чвршћу сарадњу и заједнички сачине програме. Да је то на вријеме урађено посјета исељеника би била знатно већа.

Овог љета се на Црногорском приморју очекује мањи број страних туриста него лани. Разлоги су познати. Међутим, поставља се питање да ли су туристичке организације и друге надлежне службе уложиле довољно труда и предузеле одговарајуће мјере да се колико-толико обезбиједи већа посјета. Да ли су сви довољно ангажовали да нам у посјету дође што већи број исељеника из Америке и наших радника привремено запослених у западноевропским земљама. Ријечју – нијесу, иако је то уносан вид привређивања, а и обавеза је наша да што већи број наших људи из иностранства посетију свој завичај. До сада су то биле неорганизоване посјете.

Ранијих година помињале су се могућности да дјеца исељеника из допунских школа у Њујорку, Детрориту и Торонту организовано дођу у Црну Гору где би провели одмор у одмаралиштима Црвеног крста у Сутомору, Бечићима, Херцег-Новом и планинским одмаралиштима Веруши и на Жабљаку. Ово је сада само идеја која би се могла реализовати идуће године.

Веће разумијевање за исељенике

Многе европске земље посвећују велику пажњу исељеницима и исељеничком туризму. Италија, Шпанија и Грчка, које у Америци имају највише

- Већом посјетом исељеника Будванској ривијери донекле би се надокнадила слаба посјета страних туриста и повећали девизни приходи

исељеника, основане су посебне туристичке агенције и сачиниле атрактивне програме за исељенике. Тај труд им се вишеструком исплатио и хиљаде Италијана, Шпанаца и Грка долазе у своја родна мјesta и ту остављају позамашне свете новца.

И у нашој земљи се том виду туризма посвећује нешто већа пажња. Матице исељеника Хрватске и Словеније имају припремљене програме. Овог љета око 10.000 исељеника посјетиће Хрватску. И у Србији, Македонији и Босни и Херцеговини су такође уложили напоре да доведу што већи број исељеника. И Матица исељеника Црне Горе настоји да што више исељеника посјети завичај. Њихов долазак има и другу, веома зјачајну поруку, – они су емотивно везани за мјесто у којем су рођени они или њихови родитељи и за домовину одакле потичу.

У тешкој економској ситуацији, међурепубличким и међународним сукобима, везе с исељеницима добијају још више на значају. Истина, на свим нивоима још се не сквата корисност повезивања с нашим људима и њиховим потомцима широм света. Годиња дознака исељеника из Америке и Канаде нашим банкама износи преко милијарду долара. Нарочито у општинама нема довољно разумијевања за регулисање статуса исељеника-повратника. Спора се рјешавају њихови захтјеви за додјелу плацева, куповину становова и отварање објекта мале привреде.

Улагање у туризам

Туризам је најпривлачнији за улагање страног капитала. Имућнији исељеници се интересују како да уложе своја средства у изградњу хотела или неког другог објекта. Обављени су разговори с исељеницима-бизнисменима: Владом Шарчевићем из Детройта, Петром и Павлом Перовићем из Торонта, Љубом Лопичићем из Монреала, Џаном Ђоковићем из Лос Анђелеса и другима. Они су схватили да се доносе нови прописи који регулишу начин улагања средстава у развој Црне Горе, али да ће проћи још доста времена док тај вид улагања не да праве резултате. Требало би искористити жељу исељеника да уложе новац. Већим ангажовањем надлежних служби у Влади Црне Горе, затим туристичких организација, банака и Матице исељеника постигли би се значајнији резултати.

Познато је да из будванске општине, посебно из Паштровића, Брајића, Мајна и Побора има више старијих исељеника и њихових потомака, треће и четврте генерације, у разним мје-

стима Сјеверне и Јужне Америке и Аустралије. Многи од њих желе да пос-

редовне везе. Стога они све рјеђе долазе у свој завичај.

Да би се олакшало одржавање веза са старим крајем великог броја исељеника са подручја будванске општине Извршни одбор Скупштине општине

одбор које је требало да, припреми оснивачка акта и друга документа и обезбједи финансијска средства за рад матице исељеника будванске општине. Говорило се тада и о богатом програму рада. Међутим,

ИСЕЉЕНИЦИ НА ИВАНОВИМ КОРИТИМА

јете завичај својих родитеља, а има и много живих старијих исељеника. Са њима се међутим, не одржавају

прошле године је покренуо иницијативу за оснивање општинске матице. Формиран је био и иницијативни

до сада није урађено ништа. А прошla је читава година.

Владо Гојнић

ПОВОДОМ СМРТИ МАРКА ИВОВА КУЉАЧЕ

НАРОДНИ ДОБРОТВОР

НА ГРОБЉУ испред манастира Дуљево, где леже његови претци, његова два синовца Ђуро, првоборац и Станко који у цвијету младости јуначки погибе 1942. код Колашина као комесар чете Ловћенског батаљона, где почива и његова супруга, недавно је сахрањен Марко Ивов Куљача.

На свет је дошао крајем прошлог вијека – 1895. године, у сиромашној породици. Већ као петнаестогодишњак, као и многи његови соплеменици, заједно са старијим братом креће у печалбу, у „обећану земљу Америку“. У њој је провео 52 године, да би се 1963. године са супругом вратио у стари крај.

Оно по чему ће овај чили старап остати у сјећању свима који су га познавали је његова – хуманост. Био је народни добротвор. Од скромне уштећевине и пензије коју је стекао дугогодишњим мукотрпним радом у туђини, помагао је многе акције у свом крају. Уз његову помоћ изграђен је водовод до његовог родног села Куљаче, асфалтни пут који је повезао ово лијепо село с морем, уређено гробље, а помогао је и издавање књиге „Сјећања на мучна времена“ Марка Лазарова Куљаче.

Марко Ивов је био искрени родољуб. Хтио је у Првом светском рату да се као добровољац нађе на Солуну, али му није било дозвољено да пође због година. У Другом светском рату активно је радио на прикупљању помоћи за народно-ослободилачку покрет, борећи се да истину о нашој борби дође до Југословена који су живјели у Америци. Сарађивао је са истакнутим револуционарима Николом Ковачевићем и Мирком Марковићем.

О свом бурном животу и времену у којему се много тога догодило, Марко Ивов је оставио и писани траг. Дуго је са-

рађивао у исељеничком листу „Слободна Ријеч“, а 1936. године, након краћег боравка у домовини објавио је у Америци своју прву књигу „Што народ вели“. У овој књизи је подвргао критици стање у земљи, због чега је било забрањено њено растурање у Југославији. Исту књигу издао је 1988. године Историјски архив Будве.

Своја сјећања на тежак исељенички живот Марко је објавио у књизи „За хлебом“ коју је 1969. године издало паштровско друштво „Банкада“. Без обзира што је о себи скромно мислио говорећи „нити сам је писац, нити сам високе школе учио“ ова његова књига, која га је сврстала у сјећајне писце, представља изванредно сједочанство о животу и раду наших људи.

Године 1976. изашла је из штампе и његова трећа књига „Сјећања и зајажања“. У рецензији ове књиге Велимир Терзић је, између остalog записао „таквом борцу за права радничке класе, такорећи самоуком, без школе али са пјесничким талентом, „универзитети“ су били педесетогодишњи дани супровог, мукотрпног рада по америчким рудницима. Ово његово дјело биће од нарочите користи – преко њега ће се многи упознати бар дјелимично са животним и духовним путем овог нашег врсног, увијек упорног и досљедног радничког борца“.

Сваки човјек гради себи споменик својим дјелом, а вријеме суди и пресуђује о њему, рече најдубокији гробом Марка Ивова Др Мирослав Лукетић. А Марко је заиста био човјек који је живио у складу са својим убеђењима, који је смисао свог живота видио у борби за добробит људи, за социјалну правду, за оне врлине које је, угледајући се на Јубишу, настојао да и уписаној форми изложи.

